

Zusters en broeders,

Stel je bent toevallig onderweg, zonder doel voor ogen.

Je hebt dorst en gaat zitten om iets te drinken.

Je raakt in gesprek met een onbekende.

En je laat het gebeuren, zonder alles te willen verklaren.

Dan praat je even over het weer, de omgeving en zo'n ontmoeting verdwijnt uit je gedachten. Soms blijft een woord, een gebaar of een flard van de ontmoeting nog even hangen in je hoofd. Soms blijkt een korte ontmoeting met een onbekende van blijvende waarde, zelfs als je je gesprekspartner daarna nooit meer ziet. Omdat je nieuw perspectief ziet. Omdat uit de mond van de ander net dat zetje komt waarop je wachtte. Of omdat het gesprek een diepte krijgt die anders is dan het praatje met je buurvrouw.

In het verhaal van Johannes gebeurt dat met Jezus en een Samaritaanse vrouw. Jezus is onderweg en ontmoet deze vrouw, die midden op de dag in de hitte en in haar eentje water komt halen. Er ontstaat tussen die twee een gesprek, met flarden die alle kanten op gaan.

In de Bijbel is de waterbron wel vaker plek van ontmoeting: Hagar ontmoet er God, Abrahams knecht ontmoet Rebecca; Jakob ontmoet zijn latere vrouw Rachel terwijl zij midden op de dag bij de bron haar schapen water geeft. Je zou kunnen zeggen dat de bron een ontmoetingsplaats is en de kans om een partner te vinden. Je zou je kunnen afvragen of in deze ontmoetingen een verwijzing meeklinkt naar vruchtbaarheid en nageslacht, naar toekomstperspectief? Van de bron gaat een onthullende werking uit, mensen gaan zien, gaan elkaar zien. Gebeurtenissen bij de bron springen daardoor in het oog, roepen verwachtingen op en zijn hoopgevend. Deze oude verhalen over ontmoetingen bij de bron klinken mee in het verhaal van Johannes. Die ontmoeting van Jezus met de vrouw vindt ook nog eens plaats bij de bron van Jacob. Een historische plek, deze bron is ooit geslagen door

Jacob en in de buurt van de bron ligt Jozef begraven. Tot op de dag van vandaag bestaat deze bron en voorziet mensen van water.

De vrouw en Jezus bevinden zich op een plek waar ze een gedeelde, gezamenlijke geschiedenis hebben, ze putten uit dezelfde bron, en tegelijk vertegenwoordigen ze bevolkingsgroepen die gescheiden leven en zich niet met elkaar bemoeien. Wie is deze vrouw? Haar naam wordt niet genoemd en haar situatie wordt meestal negatief uitgelegd omdat zij geen man had, althans geen legitieme man. Is dat de reden waarom zij 's middags kwam putten, op het heetst van de dag, dan hoefde ze de confrontatie niet aan met de andere vrouwen uit het dorp?

Vanaf het eerste moment van de ontmoeting wordt duidelijk: de vrouw is voor Jezus een volwaardige gesprekspartner. Ook al is ze sociaal geïsoleerd en straalt de eenzaamheid van haar af. De vrouw is niet bang voor Jezus, wel argwanend en ze speelt het spel mee. Heel langzaam groeit in haar het inzicht dat deze mens die haar aansprak een bijzonder mens is. Ze groeit steeds een stapje dichterbij herkenning. Zou hij de Messias kunnen zijn? Eerst is er afstand. De vrouw zegt: U, als Jood, kan niet omgaan met mij als Samaritaanse. Wanneer ze merkt dat het voor Jezus geen verschil maakt en spreekt ze hem aan met Heer.

Vervolgens noemt ze hem een profeet om tenslotte te zeggen: Dit moet de Messias zijn. Van afstand komt ze tot inzicht. In een wonderlijk gesprek waarin de praktische en de symbolische betekenis van bron en water door elkaar lopen. Het lijkt alleen te gaan over de zichtbare dingen, over dorst en water, over een kruik en een diepe put. Daar houdt de vrouw aan vast. Misschien wel als zelfbescherming, dan kan ze op afstand blijven, ze is al kwetsbaar genoeg.

Een waterbron was in Israël van levensbelang. Daardoor heeft de bron in de teksten een diepere betekenis gekregen, naast de praktische, het putten van fris water is ook symbolisch. God als bron geeft kracht, geeft water als levensmoed en inspiratie. Een bron van levend water - fris, helder water - is een bron van vreugde. In het gesprek dat Jezus en de vrouw voeren, tuimelen die twee betekenissen door elkaar. Het lijkt daarom een chaotisch gesprek, alsof de een niet begrijpt wat de ander zegt als het om bron en water gaat. Nu is deze bron van Jacob ook letterlijk een bron die wordt gevoed door 'levend water', water dat vanuit de bodem opwelt, in tegenstelling tot water dat opgepompt moet worden. Met die dubbele betekenis speelt Johannes door Jezus te laten spreken spreekt over de innerlijke bron waaruit de vrouw zou kunnen putten. Terwijl de vrouw denkt aan een andere, minder diepe put die Jezus op mysterieuze wijze zou kennen en die het zware werk van water putten makkelijker zou maken. Jezus daagt haar uit om op een gelovige manier na te denken over de betekenis van levend water, een bron die haar het eeuwig leven zal geven. De vrouw reageert met: Heer, geef mij dat water? Zegt zij dat omdat ze begrepen heeft wat Jezus haar kan geven of denkt ze nog steeds aan die praktische betekenis?

Dan neemt het gesprek een merkwaardige wending. Stel dat de vrouw oprecht vraagt om dit speciale water en om een nieuwe kwaliteit van leven. Waarom stelt Jezus dan zo'n strenge vraag? Jezus zegt: Ga eens je man roepen en kom dan terug. Waarom verandert Jezus hier opeens van onderwerp? Dat heeft te maken met die oude ontmoetingen bij de bron met Rebecca en Rachel. De eerste Joodse christenen kenden deze verhalen en herkenden in het evangelie van Johannes de situatie waarschijnlijk al vanaf de regel dat Jezus op het midden van de dag bij een bron aankwam. Door nu over een echtgenoot te beginnen geeft Johannes

toe aan de verwachting van zijn lezers, namelijk de verwijzing naar een huwelijk. Wat nu echter volledig tegen de verwachting ingaat, is dat hier geen sprake is van een blozende jonge bruid maar een vrouw die al vijf keer getrouwd geweest is. Let op: Jezus noch Johannes spreken hier een oordeel over uit, dat is in de latere commentaren en preken wel gebeurd. Haar geschiedenis wordt haar in het evangelie niet als fout aangerekend. De vrouw heeft de vraag van Jezus niet als bedreigend ervaren. Ze antwoordt heel vrij. "Ik heb geen man," zegt ze. "U hebt gelijk als u zegt dat u geen man hebt", zei Jezus, "u hebt vijf mannen gehad, en degene die u nu hebt is uw man niet. Wat u zegt is waar." Jezus toont de vrouw aan zichzelf, als in een spiegel. Ja, Jezus heeft meteen de kern geraakt met zijn vraag. Hij zegt dat zonder verwijt en de vrouw voelt dat. Daardoor kan het gesprek dieper gaan. Jezus raakt aan de pijn die haar heeft buitengesloten en haar leven kan weer vrij worden doordat er levend water doorheen kan stromen. Jezus kent haar levensgeschiedenis en spreekt er zonder oordeel over, daarom durft de vrouw haar kwetsbaarheid te tonen. Blijkbaar is er iets nodig om dat te kunnen: dat er naar je geluisterd wordt, zonder oordeel. Zodat je je verstaan voelt. Gezien tot in de diepte van je hart. In deze onverwachte ontmoeting wordt haar eigenwaarde bevestigd. Jezus sluit het gesprek af met de woorden: Ik ben het, de Messias, degene die met u spreekt. Dat maakt dat haar leven begint te stromen. Jezus wordt voor haar een bron van levend water. Een vrouw met een verleden heeft een toekomst gekregen.

Wanneer de leerlingen terugkeren, gaat de vrouw terug naar haar stad. Ze laat haar kruik staan, ze laat hem achter bij de put. Haar dorst is al gelest door het gesprek met Jezus. Lang niet elke ontmoeting heeft zo'n impact. En toch kan een kort gesprekje bij de kassa van de supermarkt meer betekenis krijgen dan je denkt. Wij kunnen dat niet sturen al kunnen we open staan voor de manier waarop wij elkaar bejegenen. Lukt het ons om zonder oordeel en zonder verwachtingen de ander aan te spreken? Omdat dit lang niet altijd makkelijk is, heb ik ervoor gekozen om naast deze bemoedigende gesprekken bij de bron ook het gedicht van Stef Bos te lezen.

Je moet van twee kanten komen om elkaar te ontmoeten.

Je moet jezelf in de ander durven zien zonder in die ander te verdwijnen.

Het kan jou bedreigen.

Het kan jou behoeden.

Je moet van twee kanten komen om elkaar te ontmoeten.

Lukt het in hier in de gemeente om elkaar te ontmoeten, open en zonder oordeel? Nemen we de tijd om een gesprek te laten ontstaan met verschillende lagen en betekenissen en misverstanden en zekerheden? Durven wij elkaar onze kwetsbaarheid te laten zien? Dit is de lastige opgave van het gemeente-zijn door het drinken van het levende water. Je leven durven te vernieuwen door op zoek te gaan naar kwaliteit die niet aan de menselijke maat voldoet. Om mensen die eenzaam zijn of uitgesloten, te begroeten en niet uit de weg te gaan. Mag de gemeente een plek zijn om te drinken uit de levensbron, waar onze dorst wordt gelest, waar we toekomst ontvangen, waar we gevoed worden om zelf tot een bron van levend water te zijn? Waar we van twee kanten komen om elkaar te ontmoeten?

Laten we daar met elkaar over in gesprek gaan en dit uitdragen naar buiten toe. Gelukkig kunnen we daar steeds weer opnieuw mee beginnen en is het nooit te laat.

Amen